

Travmatik Paraplejiklerin Türkiyedeki Prognozu (57 Vakanın ortalama 2 yıl 5 ay takibi sonuçları)

Muzaffer AYKURT (x)

ÖZET

94 travmatik vertebra lezyonlu hastanın paraplejik olan 72 tanesinden 57 si ortalama 2,4 yıl olarak takibedildi. Bunlarada mortalite çok gelişmiş milletlere nazaran fazla olarak % 33,3 oranında bulundu.

The Prognosis of paraplegi patients in Turkey :

94 patients with wertebreal travma were observed. 72 of them were paraplegic and tetraplegic. 57 of these 72 patients were followed. For an average ot 2 years and 5 mounths, Mortality rate was found to be 33,3 percent during follow-up period.

GİRİŞ :

Her gün iş kazaları, yol kazaları ve kriminal olaylar sonucu çeşitli kolunna vertabralis travması meydana gelmekte ve paraplejili quadriplejili hastaların sayısı biraz daha artmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde kurulan özel merkezlerde paraplejik hastalar en uygun bir şekilde, sosyal hayata iade edilebilmek amacıyla, tedavi ve rehabilitasyona tabi tutulmaktadır.

Türkiye'de bu alanda henüz yeterli bir merkez yoktur ve paraplejik hastalar kaderlerine terk edilmişlerdir.

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye'deki paraplejik hastaların prognoz-

larını aydınlatmaktır. 1956 yılında Dr. Fethiye AYRAL'ın ve 1964 yılında da Dr. Rıdvan EGE'nin paraplejiklerle ilgili yayınları hariç, memleketimizde başka bir yayına rastlayamadık.

Genellikle hayatlarının genç devrelerinde travmaya uğrayan bu paraplejik kimseler 20-25 yıl öncesine kadar yatakta çürümeğe, yatak yarası enfeksiyonu iyi beslenememe, üremi ve pnömoniden ölüp gitmeğe mahkûmdular. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları devamında ve bitiminde, harp ve harp sonrası sakatlıklarının en ağırı olarak binlerce paraplejik hasta ortaya çıktı.. Amerika ve Avrupa'da Muharip hastahanelerini en çok uğraştıran, üzerinde yüzlerce çalışma ve araştırmaya

zorlayan bir PARAPLEJİKLER DEVRİ başladı.

Birinci Cihan harbinde TRAVMATİK PARAPLEJİ ve uğrayan Amerikan askerlerinden sadece birkaç tanesi 20 sene sonra hayattaydılar. Diğerleri kısa zamanda ölüp gitmişlerdi. İkinci Cihan Harbin de spinal zedelenmeye uğrayan ve felç olan Dört bin Amerikan askerinin iki binden fazlası bu gün yaşamaktadır, bunların % 80 ni yürüyebilmekte ve iş görebilmektedirler.

Bu konuda Munro, Botterel, Guttman çok değerli çalışmalarıyla ün

yapmışlardır. Hastalarına, iyi yetenekli merkezlerde tedavi ve rehabilitasyon uygulayarak onların, çalışma, eğlenme, hemen hemen normal bir hayat süren insanlar olmalarını sağlamışlardır. İnanç, ümit, yaşama gücü vererek, meslek kazandırarak, onları hayatta fonksiyonu olan güvenli insanlar haline getirebilmiş olmak, evrenselyönden bir büyük ödev olarak kabul edilmektedir.

Daha önce hasta takibi yapılarak yayınlanan bir çalışma göze çarpmadığı için bu çabamız, böyle bir konuda öncü kabul edilebilir.

MATERYEL

Bu çalışmada takip ettiğimiz hastalar Hacettepe Tıp Fakültesi Ortopedi Kliniği ve Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Ortopedi Kliniğinde tedavi oldular. Kontrola çeşitli nedenlerle gelemeyecek durumda olanlar ve exituslar düşünülerek hastalara 32 soruluk birer mektup gönderildi. Gelen cevaplara göre de değerlendirme yapıldı.

Total 94 vertebra lezyonlu hasta ele alınarak inceleme ve takibedildi. Takip süresi ortalaması 2,4 yıldır. Takip oranı % 60,6 dır. 94 hastanın 77 si erkek, 17 si kadındır. Hastaların yaş ortalaması 26,9 olarak bulundu. Kliniğe müracaatları ortalama trauma olduktan 13,5 gün sonra, (4 hasta hariç) ilk yardım ve erken tedaviyi başka yerde görenler 67 kişi idi. 94 hastanın 71 i hastanede yatarak tedavi oldu. Ortalama yatış günü 34,8 idi. 94 hastanın 22 si hiç bir nörolojik belirti göster-

medi. 72 hasta derece derece nörolojik belirti verdi. Paraplejik ve quadriplejikti.

Vertebra Kırıklarının vücutta Bölgesel Dağılışı :

(94 vak'ada)

Bölge	Sayı	Total kırığa göre oranı
Cervical	18	19,1
Thoracal	44	46,8
Lomber	32	34,1
Total	94	100,0

Etiyolojiye göre vak'alarımız

Etiyoloji	Sayı	Totale göre (% oranı)
Trafik kazası	41	43,6
Yüksekten düşme	33	35
İş kazası	12	12,7
Ateşli silah yarası	4	4,2
Sportif oyunlar	4	4,2

Muayene bulguları ve belirtileri :

33 Hastaya quenckenstedt yapıldı. 30 tane tam blok bulundu. Bir tane de persiyel blok vardı, (L1 kompresyon kırığı, inkomplet paraplejisi mevcuttu). Bir vak'ada blok yoktu, (Thorcal 10-11 de lezyon olup tam parapleji vardı). 9 hastaya myelografi yapıldı 8 hastada blok tesbit edildi. Bir tanesinde yoktu (20 aylık parestezisi olan bir vak'a). Vertebra kırığı olanların 5 tanesinde geldiğinde dıştan görünen sırtta kifotik deformite mevcuttu. Hastalardan 45 tanesi geldiğinde idrar ve gaita yapamıyordu.

Hastahane de yattığının ilk günlerinde 4 hastada intermittant yüksek ateş vardı. (bu devrede hastalarda ne idrar enfeksiyonu ne de üst solunum yolu ve bir başka enfeksiyon vardı). Bunların iki tanesi cervikal iki tanesi de 1-2-3 cü Thoracal lezyonlu idi.

Hastahane ye geldiği anda yeni vak'alardan 3 hastanın alt tarafında şiddetli ağrıları vardı. 15 hasta da idrar enfeksiyonu meydana gelmişti. Bu hastalar ortalama travmanın 18 inci günü hastaneye geldiler. İki hastada, üç ay sonraki kontrollerinde üriner sistem (mesane) taşı bulundu.

Paraplejiklerin Röntgen değerlendirilmesi :

Lezyon Tipi	Hasta Sayısı	Total Paraplejiye % oranı
Kırıklı Çıkık (Fracture-Dislocation)	32	44,4
Çıkık (Dislocation)	7	9,7
Ezilme Kırığı (Compression Fracture)	27	37,6
Parçalı (Kırık (Cominuted Fracture)	6	8,3
Total	72	

Parapleji ve Tetraplejinin dereceleriyle kırıkların ilişkisi :

	Komplet	İnkomplet
Cervikal	13	5
Thoracal	29	3
Lomber	19	3
Toplam	61	11

TEDAVİ TİPLERİ**Konservatif Tedavi :**

Alçı korsesi 22 vak'ada yapıldı. Cervical lezyonlu dokuz vak'aya traksiyon yapıldı. Bu traksiyon Crutchfield cihazıyla yapıldı, 18 cervical lezyonlu vak'adan 14 tanesi alçı ve boyun korsesi ile tedavi edildi.

Total olarak 32 hastaya L A M İ N E K T O M İ yapıldı. Bunlardan iki vak'ada medulla spinalis anatomik olarak tam kesik bulundu. Bir vak'ada hematoma kord'a baskı yapıyordu, hematoma boşaltıldı.

Cervical lezyonlu vak'alara 8 adet Hibbs tekniğiyle posterior füzyon yapıldı. Posterior füzyonda, şayet laminektomi de yapılmıyorsa, sağlam Spinoz çıkıntılar paslanmaz çelik tellerle birbirine bağlandı. Anterior Füzyon boyunda, bir kongre dolayısıyla Hacettepe Tıp Fakültesine Gelen Amerikalı Prof. Clovert tarafından, kendi özel aletleri ve özel tekniğiyle yapıldı.

Fakat ameliyatın üçüncü günü, iliak kemikten alınan greft yerinden kaydı.

Bütün cerrahi işlemler genel anestezi altında yapıldı. Ayrıca altı yıllık bir paraplejik hastanın ayaklarında meydana gelen Peskinovarus için iki taraflı triple artrodez yapıldı.

Bir hastaya decubitus plastigi yapıldı.

İki hastaya Taylor tipi korse verildi. Beş hastaya uzun yürüme ci-

hazi verilerek yürüme öğretildi. Hastaların % 50 sine Fizik Tedavi Servisinde egzersiz yaptırıldı ve rehabilite edildi. % 50 oranında hasta, hastanede yattığı sürenin bir kısmında döner yatak (Stryker) ta yattı.

3 hastaya Cystostomi yapıldı. Bunlardan birine ayrıca Divertikülektomi ve Fistülektomi yapıldı. (5 yıllık paraplejik vak'a) iki hastada mesane taşı teşekkül etmişti ve taşlar alındı.

HASTALARIN SON KONTROLDEKİ DURUMLARI

Yürüme Durumu	Hasta Sayısı	Lezyon Bölgesi
İyi yürüyen	2	L1, L2
Orta derecede (Çabuk yorulma ve ağrı var)	5	L1,L1,L2,L1,C5
Aksama ile yürüyen (3 hasta bastonla yürüyor)	6	L1,L1,L1,C5,C5,Th12
Cihazla yürüyen (Belden kemerli uzun cihaz)	3	Th12, Th8, Th12
Hiç yürüyemiyen	22	Çeşitli lezyon bölgesinde

DİĞER SİSTEM

BULGULARI

Spastisitesi olan	: 10	Hasta
Ağrılı (şiddetli)	: 8	"
İnkontinensi olan	: 5	"
İdrar sondası kullanan (devamlı)	: 7	"
İdrar enfeksiyonu devam eden	: 1	"
İdrar enfeksiyonu için devamlı ilaç alan	: 2	"
Kontipasyonu olan	: 12	"

Seksüel durum :

(15 hasta cevap verdi) : 3 hasta iyi (inkomplet parapleji)

3 hasta az (inkomplet parapleji)

9 " yok (K omplet parapleji)

Parapleji 38 hastadan, başka hastane ve doktorlara düzenli olarak kontrole giden 3 hasta tesbit ettik.

Günde ortalama 2-3 bardak su içtiklerini ifade ettiler. Kilo alan bir kişi, kilo veren 3 kişi idi; diğerleri travma öncesiyle aynı olduklarını bildirdiler. Sigara içen 15 kişi, alkol kullanan yok.

Sosyal durumları: Evli sayısı 17, (Biri boşanmak üzere)

İş ve kazançları: Bir inkomplet lezyonlu (C5) Eczacı Yüksek okulu öğrencisi hariç, hiç biri çalışmıyor ve kazançları yok. Akraba ve komşularının yardımlarıyla yaşıyorlarmış.

TARTIŞMA

Çalışmamıza başlarken elde edeceğimiz sonucun hiç bir zaman, çok gelişmiş ülkelerdeki oranları tutmayacağı kanısındaydık.

Total 94 vertebra lezyonlu vak'a ele alındı, Bunların 72 tanesi nörolojik belirti gösteren tetraplejik ve paraplejik hasta idi. 72 paraplejik hastadan 57 sinin Prognozu bilinmektedir. Takip oranı % 79 takip süresi ortalaması 2,4 yıldır. Hastaların % 81 i erkek, % 19 u kadın idi. 2,4 yıl (2 yıl, 5 ay) daki mortalize oranı paraplejik hastalarda % 33,3 olarak bulundu.

Amerikada paraplejiklerin ilk bir aydaki mortalite oranı % 5-10 dur. Bu oranı biz 61 vak'ada % 13 olarak bulduk. Onların quadriplejiklerinin ilk bir aydaki mortalite oranı % 30, bazı serilerde % 15-20 arası iken bizim bu gurup hastada 11 vak'a yani % 36,4 dür.

Genel mortalite, İngiltere'de Guttman'a göre iyi Rahabilitasyonla % 19,1 den % 1,14 e düşürülmüştür. Bizde ise sadece 2,4 yılda % 33,3 tür. Bu oranın yüksek olmasının nedenlerini şöyle özetleyebiliriz :

1- Hastahaneye gelinceye kadar paraplejik hastaya yapılması gerekli olan işlemler detitiz ve bilgili davranılmamıştır. (Sterilizasyon, taşınma ve diğer bakım işleri)

2- Özel paraplejik Merkezlerinin olmaması.

3- Sosyal ve Ekonomik durumu-muzun çok kötü olması

4- Paraplejiklerin tedavisi yönünden çeşitli hastahanelerde değişik pren-

siplerin uygulanması ve standart bir tedavi sistemi olmamasıdır.

Yine, hiç şüphesiz kabul edilecek bir durum da, takibettiğimiz 57 hastanın takib zamanı artınca 19 olan mortalite sayısının daha da artacağıdır. Hastahane dışında ölen 11 vak'anın yaşama ortalaması birbuçuk yıl olarak bulundu.

Amerika'da mortalite sebebi en çok böbrekte enfeksiyon ve sekonder amiloidosis (20) olup; ayrıca otopside % 75 sistitis, % 65 pyelonefritis, % 69 dekubitusdur. Bizde hastanede olan ölümlerde sebepler şöyle bulundu:

- 1- Bronkopnömoni'den ölen 4 kişi
- 2- Sekonder renal Amiloidosis'ten ölen 1 kişi
- 3- Gastrointestinal kanamadan ölen 1 kişi
- 4- Kardiyak Arrest'ten ölen 1 kişi
(Bu hastaya, başka bir ameliyat için genel anestezi verilirken kardiyak arrest oldu)
- 5- Solunum Felc'inden ölen 1 kişi
(C2-3 lezyon)

Bronkopnömoni oranı yüksektir. Bu da gösteriyorki henüz memleketimizde yeterli bir bakım ve ambulasyon yapılmamaktadır. Mortalite oranının yüksek olmasında hastaların hastahaneye gelmesinin de rolü vardır.

S O N U Ç

Son dünya harplerine giren ülkelerde paraplejikler üzerine yeteri kadar eğilinmiş, fakat bizde sayıca çok hasta olmadığı için geniş bir çalışma ihtiyacı doğmamıştır.

Sosyal ve ekonomik hayatımızın böyle hastaları sadece tabiatın insafına terkedecek yetersizliktedir. Bu konuda yeterli örgüt ve eleman yokluğu sebebiyle memleketimizde ölüm oranı yüksektir.

LİTERATÜR

- 1- Ayrıl F.: Travmatik paraplejilerde rehabilitasyon; İstanbul Tıp Fakültesi Mec. cilt 19, sayı 3-4 sayfa 71, 1956.
- 2- Barnes Roland: Paraplegia in cervical spine injuries Journal of Bone and Joint surg. 30 B: 234-244 May 1948.
- 3- Bayındır Şükrü: kişisel konuşma
- 4- Botterel, E.H. and Jousse, A.T.: Results of treatments of paraplegics and Futura of paraplegic centres. Treatment Service Bulletin 3:12-18 Feb. 1948.
- 5- Egex Rıdvan: Trafik Kazaları Raporu: 181-197. 1964 Çelik cilt matbaası İstanbul.

- 6- Guttman, Ludwig : Rehabilitasyon after İdjuries to the spinal cord and cauda equina. British Journal of physical medicine 9: 130-137 Sept/Oct. 1946.
- 7- Holsworth, F, and Hardy, D.: Early treatment of paraplegia from fractures of the Thoraco - Lumbar spine. Journal of Bone and Joint surgery 35 B: 540-550 Nov. 1953
- 8- Munro, Donald : Rehabilitasyon of patienst, totally paralyzed below the waist, special referrence to making them ambulatory and capable. England Journal of Medicine 234: 207 - 216 Feb. 14, 1946
- 9- Newman and Jacobson, A.S. : Paraplegia and secondary amyloidosis; Report of Six cases. American Journal of Medicine 15: 216-22 Aug. 1963
- 10- Özker Rıdvan : Kişisel Konuşma